

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Гаазька конвенція про захист дітей та співпрацю з питань міждержавного усиновлення від 29.05.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
4. Титова Т.А. К вопросу о международно-правовом регулировании сотрудничества государства в области усыновления (удочерения). *Российский юридический журнал*. 2013. № 3. С. 60.
5. Жуйкова Е. Б. К вопросу о психологических особенностях семей, сохраняющих тайну усыновления. *Вестник ЮУрГУ. Серия «Психология»*. 2014. Т. 7. № 2. С. 28.
6. Шуп'яна М.В. Гаазька конвенція: усиновлення іноземцями дітей, які є громадянами України в реаліях та перспективах. *Освітній простір України*. 2018. № 12. С. 37.
7. Митрикас А. А. Семья как ценность: состояние и перспективы целостного выбора в странах Европы. *Социс*. 2004. № 5. С. 11.
8. Матвеев Г. К. Вибране / уряд. В. І. Кисіль. К. : Україна. 2008. С. 33.
9. Рязанцев В. В. Правоотношения усыновления в российском семейном праве / автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. М., 2001. С. 18.
10. Гожій І. О. Деякі питання колізійного регулювання міждержавного усиновлення. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2016. № 1/2(29/30). С. 192–195.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Форманюк В. В.

КЛЄЩЕНКО АНЖЕЛІКА ЛЕОНІДІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ РОЗУМНИХ СТРОКІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Аналіз положень ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) [1] надає розуміння принципу розумності строків будь-якого виду провадження як складової права на справедливий суд. Із прийняттям Закону України «Про ратифікацію Конвенції» [4] приписи Конвенції набули обов'язкової сили для України. На національному рівні право на справедливий суд, зокрема, принцип розумних строків, закріплено в ст. 129 Конституції України [2], а також у ст. 28 та 308 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [3].

На національному рівні дотримання принципу розумних строків під час досудового розслідування реалізується слідчим суддею та прокурором. Коли всі державні засоби захисту порушеного права вичерпані, на міжнародному рівні такі завдання виконує Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [5], рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання Україною відповідно до ст. 46 Конвенції.

Велика кількість рішень ЄСПЛ, що були ухвалені проти України, стосується саме оскарження недотримання принципу розумних строків органами, які реалізують завдання кримінального процесу. В таких рішеннях як «Беньямінсон проти України» («Benjaminson v. Ukraine») 2007 року (п. 104) [7], «Вергельський проти України» («Vergelsky v. Ukraine») 2009 року (п. 116) [8], «Федько проти України» («Fedko v. Ukraine») 2008 року (п. 24) [9] ЄСПЛ неодноразово зауважує відносно відповідності тривалості досудового розслідування, судового розгляду та навіть виконання рішення складності кримінальної справи, що визначається згідно із ustalеними критеріями (кількість учасників, поведінка суб'єктів, складність вчиненого кримінального правопорушення та інші). Також Суд зазначає, що навіть якщо тривалість розслідування та розгляду зумовлена складністю справи, вона не має бути надмірною.

Науковці (Лапкін А.В. [10], Кушніров В.А. [11] та багато інших) достатньо уваги приділяють дослідженню дотримання розумності строків саме судом під час судового розгляду, проте дана проблематика актуальна і для стадії досудового розслідування, адже дотримання розумних строків під час дізнання і слідства є надзвичайно важливим у зв'язку із необхідністю тимчасового втручання чи обмеження прав та свобод «потенційно» підозрюваної або підозрюваної особи, які на практиці стають постійними саме внаслідок порушення принципу розумних строків органом досудового розслідування.

Показовою є справа «Беньямінсон проти України» («Benjaminson v. Ukraine») 2007 року, в результаті розгляду якої, Суд зауважив, що стадія досудового розслідування (на той час – попереднє слідство) тривала більше чотирьох років при тому, що були довгі проміжки часу, під час яких не проводилося жодних слідчих та інших процесуальних дій. Ведення цієї кримінальної справи постійно передоручалося новим слідчим, які мали ознайомлюватися із матеріалами, що стало основною з причин такої тривалості розслідування. ЄСПЛ визнав таку поведінку осіб, відповідальних за проведення досудового розслідування неприпустимою та такою, що суперечить загально-визнаним міжнародним нормам, яка в результаті привела до

штучного і надмірного обмеження прав людей, стосовно яких проводилося відповідне слідство (пп. 104, 106) [7].

Хотілося б зауважити про недосконалість законодавчої конструкції оскарження недотримання розумних строків на стадії досудового розслідування, відповідно до якої, така скарга має бути подана прокурору вищого рівня. Позиція ЄСПЛ в такому прецеденті як «Меріт проти України» («Merit v. Ukraine»), п. 63 [6] полягає у тому, що оскарження недотримання розумних строків до прокуратури не є ефективним способом захисту особи.

Дуже часто особа, яка намагається оскаржити діяння прокурора прокурору вищого рівня залишається без ефективного захисту свого права, адже ніхто не гарантує проведення всіх процесуальних дій в розумний строк в результаті розгляду такої скарги та застосування прокурором вищого рівня певних методів примусу до посадовця, діяння якого оскаржуються. Крім цього, нерідко заяви скаржників залишають без задоволення. Як зазначає ЄСПЛ в цьому ж рішенні [6], більш ефективним засобом оскарження є подання цих скарг особі, яка здійснює функцію судового контролю, в Україні такою особою є слідчий суддя.

Висновки: розумний строк є елементом права на справедливий суд в розумінні ч. 1 ст. 6 Конвенції, а також закріплений як самостійний принцип судочинства в національному законодавстві (ст. 129 Конституції України, ст. 28 КПК України). В Україні суб'єктами забезпечення дотримання принципу розумних строків на стадії досудового розслідування є слідчий суддя та прокурор. На міжнародному рівні таким суб'єктом є ЄСПЛ. На жаль, існують випадки порушення принципу розумних строків на стадії досудового розслідування (окремі проблемні аспекти ситуації було висвітлено в даних тезах). Недотримання принципу розумних строків є прямим порушенням права особи на справедливий суд в контексті положень Конвенції.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 2 жовт. 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 05.11.2021).
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 05.11.2021).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 4 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.11.2021).

4. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР : станом на 13 берез. 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-vr#Text> (дата звернення: 05.11.2021).
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV : станом на 2 груд. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення: 05.11.2021).
6. Справа «Меріт проти України» (заява N 66561/01) : Справа Європ. суду з прав людини від 30.03.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_110#Text (дата звернення: 05.11.2021).
7. Справа «Беньямінсон проти України» (Заява № 31585/02) : Рішення Європ. суду з прав людини від 26.07.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_283#Text (дата звернення: 05.11.2021).
8. Справа «Вергельський проти України» (Заява N 19312/06) : Рішення Європ. суду з прав людини від 12.03.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_460#Text (дата звернення: 05.11.2021).
9. Справа «Федько проти України» (Заява N 17277/03) : Рішення Європ. суду з прав людини від 12.06.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_600#Text (дата звернення: 05.11.2021).
10. Лапкін А. В. Деякі проблеми забезпечення судом розумних строків судового розгляду у кримінальному провадженні. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.). 2018. С. 145–147.
11. Kushnierov V. Category «easonable term» in the criminal process of Ukraine. Entrepreneurship, Economy and Law. 2020. № 10. С. 269. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.46> (дата звернення: 05.11.2021).

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Гуртієва Л. М.

МАЛАХАТЬКО ДІАНА КОСТЯНТИНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВСЕСВІТНЬОЇ ПАНДЕМІЇ

У більшості країн найвищою соціальною цінністю визнаються права та свободи людини. Політичні діячі нескінченно говорять нам про принцип верховенства права. У 1953 році була ратифікована Європейська конвенція з прав людини. А в 1959 навіть створений Європейський суд з прав людини. Проте на сьогоднішній день, досить гостро постає питання про дотримання прав людини, зокрема права на життя. На разі заборонено перетинати кордон без наявності COVID-сертифікат,